

A geomorfológiai térképezés kihívásai a 21. században – műhelymunka

A Szegei Tudományegyetem Természeti Földrajzi és Geoinformatikai Tanszéke 2008-ban elindított egy műhelymunka-sorozatot. Ennek második részét 2009. márciusában rendezték meg az MTA Földrajzi Tudományos Bizottságának Geomorfológiai Albizottságával közösen.

Célja az volt, hogy a hazai dombsági és síkvidéki geomorfológiai térképezés gyakorlatát bemutassuk, módszereiket megvitassuk. Milyen eszközökkel, milyen alapokra épülnek ezek a geomorfológiai térképek? Mi a részletes geomorfológiai térképek tartalma? (Illuzórikus-e ezek „elvárt” tartalma?) Másmilyen közelítést igényel-e egy dombsági és egy alföldi terület geomorfológiai térképezése? A modern technika (GIS alapú támogatás, DDM stb.) elvárható módon támogatja-e a térképezést? – típusú kérdések fogalmazódtak meg.

A szakmai találkozón a hazai felsőoktatási intézményekből és kutatóhelyekről összesen 48 szakember, közöttük nagyon sok fiatal kutató vett részt. A műhelymunka első felében öt vitaindító előadásra került sor. A Debreceni Egyetemen nagy hagyományai vannak a futóhomok-területek kutatásának, amelyek egy szegmensét, a geomorfológiai térképezést Dr. Lóki József mutatta be. Az előadás vázolta a térképezés lehetőségeit, annak történetét, felhívva a figyelmet arra, hogy a rendelkezésre álló, egyre fejlettebb kartográfiai eszköztár jelentősen segíti ezen területek geomorfológiai térképezését. Ez eredményezhette azt is, hogy a jelkulcs is egyre bővül, a geomorfológiai térképek pedig egyre pontosabbá, részletgazdagabbá válnak.

Dr. Gábris Gyula (ELTE) az ártéri területek térképezésére vonatkozó eddigi tapasztalatokat foglalta össze. Rámutatott arra, hogy a formák határait nagyon nehéz pontosan meghúzni (pl. övzátony és sarlólapos között fokozatos az átmenet). Emlékeztetett arra, hogy geomorfológiai térképek több évtizeddel ezelőtt kitűzött tartalmi céljának elérése részletes térképeknél igencsak kérdéses, ezért talán helyesebb lenne néhány esetben geomorfológiai vázlatról, mint térképről beszélni.

Dr. Mezösi Gábor (SZTE) a geomorfológiai tartalmú térképek karrierjét tekintette át. Felhívta a figyelmet arra, hogy a geomorfológiai térképeknek olyan speciális tartalommal kell rendelkeznie, ami lehetővé teszi felhasználásukat, például környezeti krízishelyzetekben, tájvédelemben vagy éppen a mezőgazdaságban.

Dr. Telbisz Tamás (ELTE) a digitális domborzatelemzés lehetőségeit mutatta be karsztos területek geomorfológiai térképezése kapcsán. Kiderült, a különféle domborzatelemzési technikákkal bizonyos formák jól lehatárolhatók (pl. dolina), míg mások helyzete igen bizonytalanul adható meg (pl. háta vagy nyergek).

Végül Dr. Jozef Minar következett, aki a Pozsonyi Egyetemen foglalkozik GIS alapú geomorfológiai térképezéssel. Ő is kiemelte a domborzatmodellből eredeztethető formák jelentőségét, illetve az ún. „morfotóp”-okat, amelyek a domborzat geomorfológiai alapelemei.

A műhelymunka második felében a vitaindító előadások alapján felmerült kérdéseket beszélték meg a résztvevők. Többen is feltették a kérdést, hogy szükség van-e a geomorfológiai térképek „klasszikus tartalmára”, hiszen minden egyes tartalmi elemet (pl. forma kora, anyaga) a részletes, kisméretarányú térképeknél lehetetlen pontosan feltüntetni. Megfogalmazódott az is, hogy mennyire szükséges, és milyen méretarányban a formák pontos helyének meghatározása vagy esetleg szimbólumokkal történő ábrázolása, ugyanis a gyakorlati életben (pl. homokbányák engedélyeztetésekor) pontos formahatárokkal rendelkező

térképek kellenének. Felmerült az igény arra, hogy bár a jelenlegi részletes geomorfológiai térképek jelkulcsa igen magas színvonalú, szükség lenne a jelek további egységesítésére, hiszen a tudományterület folyamatos fejlődésével a geomorfológiai térképek tartalmilag is meg kell újuljanak. Felmerült annak a szükségessége is, hogy pilot-területeken különböző méretarányú (felbontású) geomorfológiai térképek készüljenek, amelyekbe belenagyítva egyre jobban kirajzolódna a formák pontos helyei (a *GoogleEarth* rendszeréhez hasonlóan).

Végül a szereplők hangsúlyozták, hogy a jövő kihívásainak csak innovatív megközelítési móddal tud a geomorfológiai térképezés megfelelni, bár a módszernek az eredeti elvekhez hűnek kell lennie.

A műhelymunkát követően sor került még egy doktoranduszoknak szánt műhelymunkára is Dr. Kiss Tímea vezetésével, amelyen a cikkírás buktatóit és lehetőségeit, valamint a külföldi cikkek tartalmi és formai követelményeit vitathatták meg a PhD hallgatók. Másnap pedig a *Geográfus Doktoranduszok IX. Országos Konferenciájára* került sor, amelyen közel 70 PhD hallgató mutatta be természet- és társadalomföldrajzi témában végzett eddigi kutatási eredményeit.

Kiss Tímea, Szeged

Könyvajánló

Geográfiai kutatások Pécsen

Progress in Geography in the European Capital of Culture 2010. (editors: Lóczy, Dénes – Tóth, József – Trócsányi, András) Imedias Publisher, Pécs. 2008. 335 p. (*Geographia Pannonica Nova* 3.)

A Nemzetközi Földrajzi Unió (IGU) kongresszusai mindig jó alkalmat nyújtanak arra, hogy egy-egy ország vagy egy-egy alkotóműhely geográfusai áttekintsék a legutóbbi évek kutatásait, és gyűjteményes kötetben tegyék közzé angol nyelven az eredményeket. A Pécsi Tudományegyetem Földrajzi Intézetének munkatársai is (a Környezettudományi Intézet földrajzos végzettségű oktatóival együtt) megragadták azt az alkalmat, hogy az IGU 2008-ban Tuniszban megrendezett nagy nemzetközi konferenciája apropóján reprezentatív kötetben mutatkozzanak be. Az értekezések döntő többségét szerzőpárosok, ill. 3-4 tagú szerzői kollektívák készítették, egy-egy tapasztaltabb kutató irányításával, ugyanakkor lehetőséget nyújtva a fiatalabbaknak, doktorandusz hallgatóknak, tanársegédeknek, gyakornokoknak, hogy első közleményükkel megmérettessék magukat a nemzetközi tudományos közösség előtt.

Műfajánál fogva a kötet tematikája tehát igen változatos. A szerkesztők a következő öt fejezetbe igyekeztek csoportosítani a tanulmányokat: a társadalomföldrajz, a regionális